

На основу члана 114. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, број 113/2017, 91/2019 и 153/2020), Министар трговине, туризма и телекомуникација доноси

СМЕРНИЦЕ

за примену одредаба Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за јавног поштанског оператора са седиштем у Републици Србији, основаног у складу са законом којим се уређују поштанске услуге, и остала лица која обављају поштански саобраћај

Уводни део

Прање новца и финансирање тероризма је проблем светских размера који може негативно да утиче на економску, безбедоносну, политичку и сваку другу сигурност једне државе јер по правилу, почетна имовина код прања новца увек настаје из противзаконитих радњи физичких или правних лица, а процес прања новца је поступак, активности на прикривању противправног порекла новца или друге имовине стечене на незаконит начин.

Финансирање тероризма је поступак обезбеђивања средстава или/и имовине или сам покушај обезбеђивања средстава и друге врсте имовине, са намером или постојањем свести о томе да може бити коришћена за извршење терористичког акта од стране терориста или терористичких организација.

Подстрекавање и помагање као и само прикупљање средстава, чување и пренос прикупљених новчаних средстава и коришћење истих за куповину оружја, опреме, финансирање обука, пропаганде и сл., такође представља финансирање тероризма у смислу Закона.

I Циљ смерница

Смерницама се ближе уређује начин на који обвезници доносе своје подзаконске акте који се односе на анализу ризика од спречавања прања новца и финансирања тероризма и препознавања и управљања ризицима.

Обвезницима у смислу Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Закон), над којима надзор врши Министарство трговине, туризма и телекомуникација, преко инспектора за поштанске услуге, се сматрају јавни поштански оператор ЈП „Пошта Србије“, Београд, и остала правна и физичка лица која се баве поштанским саобраћајем на територији Републике Србије (у даљем тексту: поштански оператори).

Основни циљ смерница јесте утврђивање минималног стандарда поступања поштанских оператора, ради успостављања и унапређења ефикасног система за спречавање прања новца и финансирања тероризма, а посебно при изради и примени процедура које се заснивају на анализи процене ризика.

Област примене Закона на поштанске операторе су услуге којима се у смислу Закона врши пренос новчаних средстава, односно:

- пренос новчаних средстава поштанском упутницом. За обављање ових услуга је овлашћен јавни поштански оператор;

- вршење трансакције преноса откупног износа у поштанској пошиљци. Могу да их обављају сви поштански оператори.

Процена ризика од прања новца или финансирања тероризма се спроводи приликом успостављања и у току трајања пословног односа између поштанских оператора и корисника услуга (поштанске упутнице, пренос откупних износа и поштанских пошиљака), као и приликом обављања самих услуга, када је предмет пословног односа пренос новчаних средстава путем упутнице и вршења трансакције преноса откупних износа.

У складу са Законом и овим смерницама, поштански оператори ће развити одговарајући приступ у процени ризика од прања новца и финансирања тероризма у својим пословним активностима, на начин да правовремено и у потпуности идентификују потенцијалне опасности које могу довести до злоупотребе пословног односа.

II Ризик и врсте ризика

Ризик се састоји од претње, рањивости и последице.

Ризик од прања новца и финансирања тероризма у области пријема и/или преноса и/или исплате поштанских упутница и услуга преноса откупних износа подразумева ризик да ће корисник наведених услуга злоупотребити пословни однос успостављен за обављање ових услуга са поштанским операторима, у сврху прања новца и финансирања тероризма.

Процена ризика је поступак који се спроводи на основу методологије.

Процена ризика, у смислу ових смерница, обухвата најмање три врсте ризика: географски ризик или ризик државе, ризик корисника услуга пријема и/или преноса и/или исплате поштанских упутница и услуга преноса откупних износа и ризик услуге/трансакције. У случају идентификовања других врста ризика, а зависно од специфичности пословања поштанских оператора, сопственом проценом треба обухватити и те врсте ризика.

1. Географски ризик

Под географским ризиком се подразумева процена изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма која зависи од државе порекла корисника и подручја, односно територије где је лоциран пословни простор у коме поштански оператор обавља услуге.

Виши ризик од прања новца и финансирања тероризма имају корисници чије је порекло из државе:

- према којима су Уједињене нације, Савет Европе, OFAC, или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;
- које су од стране кредибилних институција (FATF, Савет Европе, ММФ, Светска банка) означене као државе које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма;
- које су од стране кредибилних институција (FATF, Уједињене нације) означене као државе које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;
- које су од стране кредибилних институција (Светска банка, ММФ) означене као државе с високим степеном корупције и криминала.

Министар финансија, на основу овлашћења из Закона, утврђује листу држава које примењују међународне стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма најмање на нивоу стандарда Европске уније (вв. бела листа), као и листу држава које уопште не примењују стандарде у овој области (вв. црна листа).

Процена географског ризика зависи и од седишта поштанских оператора, односно локације њихових организационих целина (огранака, јединица поштанске мреже, издвојених пословних простора итд.). Нпр. код јединица поштанске мреже и огранака поштанских оператора, који су лоцирани у густо насељеним градским подручјима са великом флукуацијом становништва, процена ризика биће различита у односу на јединице поштанске мреже и огранке који су лоцирани у руралним подручјима.

Повећани ризици су и на граничним прелазима, аеродромима, у раду са странцима, као и на местима где се налазе амбасаде или конзулати.

2. Ризик корисника услуга пријема и/или преноса и/или исплате поштанских упутница и услуга пријема, превоза, прераде и уручења вредносних, односно откупних поштанских пошљака

Неопходно је да поштански оператори, у циљу ефикасног сузбијања ризика, врше следеће активности (радње и мере познавања и праћења корисника):

- 1) утврђивање идентитета корисника;
- 2) проверу идентитета корисника;
- 3) утврђивање идентитета стварног власника корисника;
- 4) прибављање и процена веродостојности информација о сврси и намени пословног односа или трансакције и друге податке у складу са Законом;
- 5) прибављање и процена веродостојности информација о пореклу имовине која је или ће бити предмет пословног односа, односно трансакције у складу са проценом ризика;
- 6) редовно праћење пословања и проверавање усклађености активности корисника са природом пословног односа и уобичајеним обимом и врстом пословања корисника.

Категорије корисника чије активности могу указивати на виши ризик су:

- 1) корисници услуга који пословне активности или трансакције обављају под неуобичајеним околностима, као што су:
 - а) постоје индиције да корисник избегава успостављање пословног односа са поштанским оператором (нпр. захтева вршење једне или више трансакција, иако би закључивање уговора било економски логичније);
 - б) корисник не доставља све потребне доказе о идентитету, а за то не постоје објективни разлози, или постоји сумња у вези са идентитетом корисника;
 - в) постоји сумња да корисник не поступа за свој рачун, односно да спроводи инструкције трећег лица;
- 2) корисници код којих је, због структуре, правне форме или сложених и нејасних односа, тешко утврдити идентитет њихових стварних власника или лица која њима управљају, као што су:

- а) приватни инвестициони фонд;
 - б) добротворне и непрофитне невладине организације;
 - в) оф шор правна лица.
- 3) корисници који обављају делатности за које је карактеристичан велики обрт и уплата готовог новца, као што су:
- а) ресторани, бензинске пумпе, продавнице, мењачнице, казина;
 - б) трговци добрима велике вредности (уметнине, племенити метали итд.);
 - в) превозници робе и путника.
- 4) функционери, у складу са Законом;
- 5) спортска друштва, омладинске и студентске задруге;
- 6) кладионице;
- 7) грађевинске фирме;
- 8) шпедитери;
- 9) нерезиденти и странци.

3. Ризичне услуге / трансакције

Ризик услуге се односи на услуге пријема и/или преноса и/или исплате поштанских упутница и услуге преноса откупних узноса које поштански оператори пружају у оквиру своје делатности.

Под ризичним услугама/трансакцијама у вези са пријемом и/или преносом и/или исплатом поштанских упутница и услугама преноса откупних узноса подразумевају се:

- 1) трансакције које одступају од уобичајене пословне праксе корисника услуге;
- 2) трансакције код којих корисник очигледно прикрива прави разлог спровођења трансакције;
- 3) учестало слање већег броја поштанских упутница или откупних износа у току дана или недеље, према истом или групи истих прималаца;
- 4) учестало слање поштанских упутница, као основа за исплату већег новчаног износа истом или групи истих прималаца;
- 5) трансакције које корисник обавља у пратњи лица које очигледно надзире понашање корисника;
- 6) више повезаних готовинских трансакција у износима мањим од износа предвиђеног за пријављивање готовинских трансакција на основу Закона, а које укупно прелазе наведени износ, ако је у несагласности са уобичајеним пословањем корисника;
- 7) трансакције које су запослени код поштанских оператора, на основу искуства, окарактерисали као неуобичајене;
- 8) пружање услуга лицима са којима претходно није успостављен пословни однос у смислу Закона.

Наведени примери ризика дефинисани су као ризици највишег степена.

Поштански оператори су у обавези да својим интерним актима предвиде ризике препознате на основу сопственог искуства, као и све друге ризике откривене током обављања услуга (поштанске упутнице и откупне/вредносне поштомале).

Министарство надлежно за послове поштанског саобраћаја, као надзорни орган, у складу са Законом, може током спровођења инспекцијског надзора препознати високо ризичне услуге/трансакције и препоручити поштанским операторима да и ове ризике дефинишу својим интерним актима.

III Радње и мере познавања и праћење корисника услуга

Међународни стандарди и Закон омогућавају поштанском оператору да, зависно од уоченог степена ризика код прања новца и финансирања тероризма, спроводе три врсте радњи и мера познавања и праћења корисника, и то: опште, поједностављене и појачане:

1) опште радње и мере познавања и праћења корисника услуга (поштанске упутнице, пренос откупних износа и поштанских пошиљака) - обухватају утврђивање и потврђивање идентитета корисника услуге и стварног власника, прибављање информација о сврси и намени услуге, пословног односа или трансакције, као и праћење пословања. Опште радње и мере морају се применити на све кориснике услуга, с тим да се, према процењеном степену ризика, на одређене кориснике могу применити поједностављене, односно појачане радње и мере;

2) поједностављене радње и мере познавања и праћења корисника услуга (поштанске упутнице, пренос откупних износа и поштанских пошиљака) - предузимају се у случајевима и на начин који су прописани Законом. Кад се појави сумња да је реч о прању новца или финансирању тероризма, у вези са корисником или услугом/трансакцијом, на које се примењују ове радње и мере, поштански оператори су дужни да изврше додатну проверу и евентуално примене појачане радње и мере;

3) појачане радње и мере, поред општих, обухватају и додатне радње и мере које поштански оператори предузимају у случајевима прописаним Законом и у другим случајевима кад процене да, због природе пословног односа, начина вршења трансакције, врсте трансакције и других околности повезаних са корисником или трансакцијом, постоји или би могао постајати висок степен ризика од прања новца или финансирања тероризма.

Радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирање тероризма подразумевају се пре, у току и након обављања услуге пријема и/или преноса и/или исплате поштанских упутница, услуге преноса откупних износа и поштанских пошиљака или успостављања пословног односа.

Поштански оператори су дужни да израде и редовно ажурирају Анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Поштански оператори корисника сврставају у категорије ниског, средњег и високог ризика, али интерним актима може предвидети и друге врсте ризика за пренос откупног износа, сходно успостављању пословног односа по приступу.

Ако је корисник сврстан у категорију високог ризика, спроводе се појачане радње и мере познавања и праћења корисника.

Уколико на основу сопствене процене ризика неког корисника сврста у категорију високог ризика, поштански оператор ће предузети додатне мере које ће зависити од конкретне ситуације.

Процена ризика од стране поштанских оператора врши се по правилу при успостављању пословног односа са корисником и током трајања пословног односа. Сходно томе, корисник може бити на почетку сврстан у категорију високоризичног, а да касније, у току трајања пословног односа, према њему буду примењене опште и појединачне радње и мере, осим у случају корисника који су на основу Закона сврстани у високо ризичну категорију и према којима се морају примењивати појачане радње и мере.

Поштански оператори су дужни да, поред познавања и праћења корисника услуга, спроводе и друге радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма, као што су:

- 1) достављање информација, података и документације Управи;
- 2) одређивање лица задуженог за извршавање обавеза из овог закона (овлашћеног лица) и његовог заменика, као и обезбеђивање услова за њихов рад;
- 3) редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених;
- 4) обезбеђивање редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из овог закона, као и интерне ревизије ако је то у складу са обимом и природом пословања обвезника;
- 5) израда списка показатеља (индикатора) за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма;
- 6) вођење евиденција, заштиту и чување података из тих евиденција;
- 7) извршавање других радњи и мера на основу овог закона.

IV Стручна оспособљеност и обученост

У примени смерница, поштански оператори посебну пажњу треба да обрате на:

- 1) ниво обуке запослених, коју је потребно спровести, како би били у могућности да благовремено препознају ризик од прања новца и финансирања тероризма;
- 2) ниво свести запослених о ризицима којима поштански оператори могу бити изложени у случају њиховог пропуста;
- 3) утврђивање нивоа одговорности запослених у примени интерних аката, којима се утврђује процена ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Одговорна лица поштанских оператора морају обезбедити редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених, као и да, у циљу спречавања прања новца и финансирања тероризма, спроводе интерну контролу запослених.

V Функционер

Поштански оператори су дужни да својим интерним актом пропишу начин на који се утврђује да ли је корисник или стварни власник функционер.

Ако је корисник или стварни власник функционер, поштански оператори су дужни да, поред радњи и мера из одељка III ових смерница, предузму и додатне радње и мере, и то:

прибаве податке о пореклу имовине која је или ће бити предмет пословног односа, односно трансакције, и то из исправа и друге документације, коју подноси корисник. Ако те податке није могуће прибавити на описани начин, поштански оператори ће о њиховом пореклу узети писмену изјаву непосредно од корисника;

обезбеде да запослени код поштанских оператора, који води поступак успостављања пословног односа са функционером, пре успостављања тог односа прибави сагласност руководства;

прате, са дужном пажњом, трансакције и друге пословне активности функционера у току трајања пословног односа.

VI Завршна одредба

Поштански оператори су дужни да своје интерне акте ускладе са овим Смерницама у року од 30 дана од објављивања ових смерница на званичном сајту Министарства.

Број: 110-00-76 /2022-07

У Београду, 02.06.2022. године

